
TILKA JAMNIK

60. sejem otroških knjig v Bologni (6.–9. marec 2023) in 30. prodajna razstava Bologna po Bologni v Ljubljani (23.–27. maj 2023)¹

Sejem v Bologni je jubilej praznoval z geslom »Still rocking at 60!« in s posebno razstavo ilustracij *Landscapes and portraits of BCBF*, ki so jih prispevali najpomembnejši ilustratorji in ilustratorke iz mednarodnega prostora. Jubilejna razstava Bologna po Bologni pa je svoja tri desetletja praznovala z geslom »Jaz sem knjiga, preberi me!«, z naslovom letošnje poslanice otrokom vsega sveta Grške sekcije IBBY ob 2. aprilu – mednarodnem dnevu knjig za otroke – in z ilustracijo Ane Zavadlav iz slikanice *Nočni obisk* Gaje Kos.

Že ob izbiri našega gesla je takoj videti, da si z Bologno po Bologni še vedno – tudi ob praznovanju jubileja – želimo knjižni sejem v Bologni predstaviti predvsem zato, da bi ob promociji in prodaji tujih mladinskih knjig spodbujali branje. Prodajno razstavo Bologna po Bologni namreč vsa leta pripravlja MK Knjigarna Konzorcij s strokovnim sodelovanjem MKL, Pionirske, referenčnim centrom za mladinsko književnost in knjižničarstvo, in v zadnjem obdobju tudi s Slovensko sekcijo IBBY, sofinancira pa jo Javna agencija za knjigo RS.

¹ Prispevek je lepljenka prispevka v *Semaforčku* in *Bukli*, ki sva ga pripravili skupaj z Darjo Lavrenčič Vrabcem.

BOLOGNA PO BOLOGNI

30. prodajna razstava

Sejem otroških knjig v Bologni (La fiera del libro per ragazzi, The Bologna Children's Book Fair) je od leta 1963 največji sejem mladinskih knjig na svetu. Prvi sejem se je odvil 4. aprila 1964 v Palazzo Re Enzo na Neptunovem trgu v Bologni, tri leta kasneje pa se je preselil na sejmišče in tedaj so pripravili tudi prvo razstavo ilustracij. Gre predvsem za profesionalni sejem založnikov za prodajo in nakup pravic, toda tudi drugih akterjev na področju knjige in branja. Vsako leto so namreč na njem proglašene ne le sejemske nagrade, ampak tudi mednarodne literarne nagrade, vsako leto nagrada ALMA in bienalno Andersenova nagrada. Na sejmu so prisotni dejavniki: Mednarodna mladinska knjižnica v Münchnu, Mednarodna zveza za mladinsko književnost IBBY, Bienale ilustracij Bratislava idr.²

Bologna po Bologni pa je od leta 1993 osrednja prodajna razstava tujih slikanic, ki v slovenski prostor posreduje najpomembnejše informacije in izbor najboljših knjig s sejma v Bologni. Seveda je neprimerno manjša, skromnejša in prilagojena slovenskemu prostoru – toda uspešna in priljubljena, sicer ne bi vztrajala tri desetletja.³

Sejem v Bologni vsako leto poteka pet dni, v marcu ali aprilu. Leta 2020 in 2021 se je sejem zaradi pandemije covid-19 preselil na splet, leta 2022 pa je bil spet izpeljan v živo, vendar je prišlo 25 % manj obiskovalcev kot leta 2019, ko se je odvil zadnji sejem pred pandemijo, a obiskalo ga je menda kar 40 % obiskovalcev iz tujine. Letošnji sejem pa je bil spet živ in živahen: 1.456 razstavljalcev iz 90 držav, več kot 350 prirediteljev, 28.894 obiskovalcev. Ponudba knjig skoraj vseh založb je bila podprta s promocijskimi akcijami, prireditvami idr., toda tiskanega promocijskega gradiva je v bistvu malo, »vse« je namreč na spletu.

Takšne širine in bogastva na prodajni razstavi Bologna po Bologni ni mogoče predstaviti, pa vendar smo tudi letos – tako kot vsa leta – ob 400 naslovih, največ v

- Sejem so vse od začetka obiskovali tudi slovenski založniki in ustvarjalci mladinskih knjig, pa tudi posamezniki. Potem pa so različne turistične agencije organizirale tudi dvo- in celo tridnevne avtobusne izlete na sejem, tudi z nekaj turističnimi ogledi, kar je bilo priljubljeno predvsem med knjižničarkami in knjižničarji. V reviji *Otrok in knjiga* zasledimo prve prispevke v 8. številki (1979), ko je sejem otroških knjig v Bologni le omenjen, v 12. številki (1981) Matjaž Schmidt objavi *Pogled na letošnji bolonjski sejem knjig za otroke s posebnim ozirom na otroško ilustracijo*, v številki 23-24 (1986) pa zasledimo kar dva prispevka: Denis Poniž: *Sejem otroških knjig – Bologna* in Mirjam Kopše: *Pozor, sveže barve*.
- V preteklih letih je prav gotovo veljalo, da je bil ključen za uspeh Bologne po Bologni prav domišljen izbor tako informacij kot slikanic. Mnogo let smo izbrali 300–400 knjig, predvsem slikanic, nagrajenih, finalist in drugih, zanimivih za slovenski prostor, predvsem v angleškem, nemškem, francoskem in italijanskem jeziku, nagrajene pa seveda tudi v drugih jezikih. Te slikanice smo ob katalogu in s strokovnimi informacijami v dobri uri predstavili v živo na način, da smo navdušili prisotne.

angleščini, nato v nemščini, francoščini, španščini, italijanščini, hrvaščini in nekaj posameznih tudi v drugih jezikih, poskušali poudariti, kako zelo pomembno je branje mladinskih knjig za zdrav razvoj otrok in mladine, pa tudi za njihove vzgojitelje, še posebej v sodobnem času digitalizacije, globalizacije, prihajajoče umezne inteligence idr. Letos smo še vedno izvedli strokovno predstavitev Bologne po Bologni v živo, na klasičen način, knjige jemljemo v roke, jih predstavljamo, tudi beremo ... (morda vendarle zadnjič na takšen način?). Tudi sicer je bil utrip letošnje 30. Bologne po Bologni živahen, dobro je bila obiskana, tako slavnostno odprte kot tudi strokovni vodstvi. Vsi tisti, ki so jo zamudili, so povabljeni v dobro družbo knjig z vsega sveta v knjigarno Konzorcij in Center Oxford.

Kaj vse smo poskušali predstaviti na 30. Bologni po Bologni?

Za knjižni sejem v Bologni so pomembni trije »stebri«: **BolognaBookPlus** (letos šele tretjič), **osrednja razstava ilustracij** (letos 57-ič) in **Bologna Ragazzi Award** (od vsega začetka).

BolognaBookPlus je bila letos organizirana tretjič (prvič prvo leto pandemije, ko je bil sejem virtualen), v sodelovanju z AIE – Associazione Italiana Editori; gre za prizadevanja za celovitejše, zaokroženo založništvo: kako postati dober literarni agent, izobraževanje na področju prodaje založniških pravic, pisanje in samozaložba, promocija idr. Tu je letos našla svoj prostor tudi **častna gostja** – Grčija (zdaj, ko častna gostja s svojo razstavo ilustracij ni več v osrednjem Cafe Illustratori, se zdi malo skrita; je tako samo letos ob 60-letnici sejma ali bo odslej vsako leto tako?). Grčija je z opazno sejmsko stojnico vzbudila veliko pozornosti in opozorila na svojo večtisočletno literarno tradicijo, vse od Homerja in Sapfo do danes: z razstavo najboljših otroških in mladinskih knjig in ilustracij, s predstavitvami založb in avtorjev, prizadevanji za promocijo branja, tudi z letošnjo poslanico ob 2. aprilu Grške sekcije IBBY, nadalje z različnimi prireditvami idr. – tudi v centru mesta Bologna, tam s ciklom grških filmov.

Kako se bo naslednje leto predstavila Slovenija kot častna gostja v Bologni in kako letos na knjižnem sejmu v Frankfurtu? O pripravah na ta dva velika slovenska knjižna dogodka v mednarodnem prostoru je na slavnostnem odprtju 30. Bologne po Bologni spregovorila Katja Stergar, direktorica Javne agencije za knjigo RS.

Letošnja strokovna pozornost je bila namenjena predvsem cenzuri v mladinski književnosti in umetni inteligenci v promociji branja. Številne strokovne prireditve so se odvijale v t. i. kavarnah: avtorji, ilustratorji, prevajalci, agenti idr. na konferencah in simpozijih.

Na *osrednjo razstavo ilustracij* se je uvrstilo 79 ilustracij iz 29 držav. Žirija jih je izbrala izmed 21.725 ilustracij 4.345 ilustratorjev iz 91 držav. Med njimi tudi dve ilustraciji slovenske akademske slikarke Ane Zavadlav, in sicer iz knjige *Italijanske pravljice* Itala Calvina (prev. Gašper Malej, Mladinska knjiga, 2022), s katero se je založba Mladinska knjiga vključila v praznovanje 100. obletnice rojstva italijanskega časnika in pisatelja Itala Calvina (1923–1985). Na sejmu v Bologni mu je bila posvečena tudi posebna razstava 120 ilustracij italijanskih ustvarjalcev. Na Bologni po Bologni pa smo posebno pozornost namenili naši ustvarjalki Ani Zavadlav, njene ilustracije iz *Italijanskih pravljic* so bile razstavljene v Konzorciju in v Centru Oxford. Ana Zavadlav je dobitnica več slovenskih nagrad, tudi zlatih hrušk, v zadnjem času je bila dobitnica Levstikove nagrade 2021 in nominiranka za nagrado ALMA 2023.

Naslovnica Kataloga ilustracij 2023 je delo korejske ilustratorke Suzy Lee, dobitnice Andersenove nagrade 2022; zato smo veseli, da smo lahko na razstavi 30. Bologne po Bologni bralcem ponudili štiri njene slikanice: *This Beautiful Day*, *Ask me*, *Lines* in *Estate by A. Vivaldi*. Zadnji sta brez besedila, podobno kot njena slikanica *Val*, ki jo že poznamo v slovenski izdaji (Mladinska knjiga, 2010).

Nadalje se je na sejmu v Bologni s svojimi ilustracijami predstavila tudi mehiška ilustratorica Andrés López, zmagovalka Bologna Children's Book Fair – Fundación SM International Illustration Award 2022. Z njimi je ustvarila avtorsko slikanico z naslovom *Volver a mirar* (Poglej še enkrat), ki smo jo imeli tudi na naši Bologni po Bologni; umetnica opozarja, da smo vse preveč zaposleni, da bi se znali čuditi lepotam narave in življenja ter nas spodbuja k čuječnosti.

Zelo odmevna je bila razstava *Illustrated Ukraine*, ilustracije ukrajinskih umetnikov, ki izražajo nesmisel vojne, trpljenje ljudi, živali, rastlin in okolja ter zahtevo po miru in svobodi. Ne le na sejmu, ampak tudi na naši Bologni po Bologni so bile prisotne in izpostavljene mladinske knjige ukrajinskih založb, knjige v ukrajinsščini in dvojezične knjige v ukrajinsščini in angleščini, tudi prvi slovarji za učenje ukrajinsščine idr.

Za nagrado *Bologna Ragazzi Award* se je potegovalo 2.349 knjig 644 založnikov iz 59 držav.

Nagrade so bile podeljene v naslednjih kategorijah: leposlovne knjige, poučne knjige, prvinci, nova obzorja, stripi (v treh starostnih obdobjih) in posebna letošnja kategorija – knjige s fotografijami. Tudi na letošnji razstavi Bologna po Bologni smo predstavili večino nagrajenih knjig in finalistk.

Naslovnice nagradjenih knjig v kategorijah: leposlovna knjiga, poučna knjiga, prvenec, nova obzorja, strip (v treh starostnih obdobjih) in knjiga s fotografijami

Na sejmu je bila The Braw Amazing Bookshelf, posebna razstava 100 najboljših slikanic: nagradjenih, finalistk in drugih izstopajočih slikanic; v resnici ne gre za poličko, ampak slikanice takole visijo.

Med knjižnimi nagradami naj omenim še nagrado Strega Prize Ragazze e Ragazzi, najpomembnejšo italijansko nagrado mladinskim knjigam. In morda še BOP – Bologna Prize – nagrada najboljšim založnikom mladinskih knjig, ki jo podelijo eni založbi na vsaki celini – letos jo je v Evropi prejela založba *The Old Lion* iz Ukrajine.

Na sejmu v Bologni se dogaja

Ker je bil letošnji 8. marec – dan žena – v času sejma, so pripravili mednarodno razstavo knjig z naslovom Women donne femmes frauen 女性 mujeres wanawake ʿاوسون.....: knjige o ženskah na različnih področjih znanosti in umetnosti, v preteklosti in v sodobnem času.

Posebna pozornost je bila namenjena tudi afriškemu založništvu, stripu (cel otok stripov iz mednarodnega prostora), slikanicam brez besedila (Silent Books Contest 2023) idr.

Na sejmu je bila prvi dan, 6. marca, tiskovna konferenca Mednarodne zveze za mladinsko književnost (IBBY), na kateri so predstavili nominirance za Andersenovo nagrado 2024 (naša nominiranca sta pisatelj Peter Svetina in ilustrator Damijan Stepančič) ter Andersenovo žirijo, v kateri je tudi Pavle Učakar, poslаницo in plakat Grške sekcije IBBY ob letošnjem 2. aprilu, novi katalog IBBY zbirke knjig za otroke s posebnimi potrebami, novo uredništvo revije Bookbird, IBBY kongres 2024 v Trstu ter druge dejavnosti IBBY.

7. marca je bila s prenosom prek spleta obelodanjena nagrajenka ALMA 2023: to je ameriška pisateljica Laurie Halse Anderson: <https://alma.se/en/>. V slovenščini imamo tri njene mladinske romane: *Povej* (Učila International, 2001 in 2004), *Zamrznjeni dekleti* (Grlica, 2011) in *Krik* (Grlica, 2021). Slovenski nominiranci so bili Ana Zavadlav, Miroslav Košuta, Huiqin Wang in Andrej Rozman Roza.

Na razstavnem prostoru Mednarodne zveze za mladinsko književnost (IBBY) smo si lahko ogledali knjige iz IBBY zbirke knjig za otroke s posebnimi potrebami, med njimi je tudi slikanica Aksinje Kermauner *V vrtincu črk* (Morfemplus, 2022) in knjige, ki so se uvrstile na IBBY častno listo 2022: v kategoriji pisatelji tudi Andrej Rozman Roza s slikanico *Rimuzine in črkolazen* (Mladinska knjiga, 2019), v kategoriji ilustratorji Igor Šinkovec za ilustracije slikanice Boštjana Gorenc *Si že kdaj poskusil luno?* (Mladinska knjiga, 2019) in v kategoriji prevajalci Katja Zakrajšek za prevod knjige *#3špehbombe* Clémentine Beauvais (Mladinska knjiga, 2019).

Na razstavnem prostoru Mednarodne mladinske knjižnice v Münchnu pa sta bili med Belimi vranami 2022 dve slovenski knjigi: roman *Modri otok* Irene Androjne (Mladinska knjiga, 2021) in slikanica *Ne pozabi na naslov!* Gaje Kos in ilustratorja Jaka Vukotiča (Miš, 2022).

Nekateri sejmski dogodki so se odvijali tudi v mestu Bologna, npr. razstava *Beauty and the World*, 600 poučnih slikanic iz vsega sveta, v knjižnici Salabora, razstava italijanske ilustratorke Beatrice Alemagna (roj. 1973 v Bologni!) v Fondazione del Monte idr. Prva dneva sejma je bil zvečer na fasadi mestne knjižnice Salabora svetlobni šov v počastitev 60. obletnice sejma. Fascinantno je, kako mesto Bologna promovira sejem in otroške knjige!

Slovenski založniki so se v Bologni predstavili na razstavnem prostoru Javne agencije za knjigo (KUD Sodobnost International, Miš, Sanje, Malinc, Pivec), Mladinska knjiga in Morfemplus pa na samostojnih stojnicah. JAK je na posebni prireditvi predstavil Slovenijo, častno gostjo Bologne 2024. Izbor slovenskih mladinskih knjig v tuje jezike pa smo razstavili tudi na Bologni po Bologni, da bi poudarili umeščanje slovenskih knjig v mednarodni prostor.

Sedaj pa samo še o knjigah in branju

Na sejmu v Bologni prevladujejo kakovostne knjige, toda nekatere (predvsem azijske in ameriške) založbe še vedno ponujajo veliko kiča. Veliko je tudi žanrske literature, prijaznih šaljivih zgodb za zabavo, ki v glavnem ne osveščajo, nimajo posebne umetniške vrednosti, lahko pa spodbujajo k branju. Na 30. Bologni po Bologni smo predstavili večino nagrajenih knjig in finalistk iz vseh kategorij, pri

izboru drugih knjig pa smo bili pozorni na kakovost in raznolikost glede na obravnavane teme in probleme. Razstavljene so bile po jezikih, posebna koticčka sta bila namenjena mladostniškim romanom (pretežno) v angleščini in tudi stripom. Tudi naš izbor je pokazal, da so otroške in mladinske knjige bogato opremljene z ilustracijami, velik je razmah stripa, opazen je splošni trend kombinacije likovnega z besedilnim, ki se spogleduje z internetnimi stranmi. Kot da otroške in mladinske knjige z oblikovanjem sledijo spremenjeni percepciji (mladih) bralcev in si z besedili ne prizadevajo spodbujati poglobljenega branja.

Zakaj je pomembno, da slovenskim bralcem predstavljamo knjige iz mednarodnega prostora, iz različnih nacionalnih književnosti in različnih jezikov? In zakaj predstavljamo slovenske mladinske knjige v mednarodnem prostoru? To vprašanje je še posebej aktualno v času, ko se pripravljamo na častno gostovanje Slovenije na knjižnem sejmu v Frankfurtu 2023 in še posebej na sejmu otroških in mladinskih knjig v Bologni 2024. Zagotovo gre pri založbah za komercialni interes, prodajo avtorskih pravic v čim več držav. Toda temu je osnova zanimanje bralcev za zgodbe različnih avtorjev iz različnih koncev sveta, želja spoznati njihove različne izkušnje in modrosti, kar vse prispeva k medkulturnemu razumevanju, k izmenjavi in sodelovanju. Branje literature različnih narodov je potrebno in nujno v sodobnem globalnem svetu, v upanju in želji, da bi tudi tako gradili mostove med nami, kar naj bi prispevalo k miru, boljšemu medosebnemu razumevanju in odnosu do okolja na tem edinem svetu, ki si ga delimo.

Kakovostna mladinska literatura je kompleksna in opozarja na vse teme, ne le tiste tipične za obdobje otroštva in odraščanja, ampak tudi na čisto odrasle, univerzalne teme, družinske, medvrstniške, medkulturne odnose, kritična je do družbenih napak in krivic, do družbene razslojenosti, izkoriščanja ljudi, izkoriščanja zemeljskih virov, uničevanja okolja, obsoja spopade in vojne, opozarja na žrtve, na probleme beguncev, brezdomcev idr. Pogosta tema je odvisnost od zaslonskih medijev in nekritičen odnos do poplave informacij, spodbuja k odklopu, k čuječnosti in ustvarjalnim dejavnostim, vabi nazaj k naravi.

Starši so v mladinski problemski literaturi pogosto odsotni, so v službah in na službenih poteh, doma priklopljeni na zaslonske medije, utrujeni in razdražljivi, nimajo moči, da bi se posvetili otrokom, od njih pričakujejo uspeh v šoli, pri športu in še kje, njihovim problemom pa se izmikajo, tolažijo jih z materialnimi dobrinami – če so seveda premožni. Pogosto tudi najstniki skrbijo za svoje starše, ki se duševno zlomijo, so bolni ali odvisniki. Mladinska literatura je do staršev praviloma sočutna: otroci imajo namreč radi svoje starše, kakršni pač so! Tudi kakovostna poučna literatura je navdušujoča, v njej ni le znanje, ampak tudi občudovanje, čudenje, spoštovanje. Mladinska literatura sporoča, da svet ni idealen, daleč od tega, toda kljub vsemu nudi vrsto izzivov za smiselno življenje posameznikov, pogosto pa zmore tudi dober humor in poetičen presežek.

Mladi ljudje bi se zagotovo drugače razvijali, če bi v šoli brali kakovostno sodobno mladinsko literaturo, toda žal ni celovito zajeta v učnih načrtih in tudi sicer ni sistematično in dovolj zavzeto obravnavana, tovrstno branje v glavnem spodbujajo le Bralna značka in knjižnice. Mladinska literatura je sporočilno, etično in estetsko kakovostna in zavzeto in občutljivo obravnava vse aktualne teme, ki nas pestijo. Je „krik“, kakor je tudi naslov romana ameriške avtorice Laurie Halse Anderson, dobitnice letošnje nagrade ALMA.